

Nr 90

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring av vissa postavgifter m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (postal tidningsförordning), *dels* bifalla de övriga förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Skoglund

Propositionens huvudsakliga innehåll

1. *Ny tidningsförordning.* I fråga om organisationen av postverkets tidningsrörelse föreslås, att de nuvarande postabonnemangen avvecklas och ersättes med oadresserade utgivarkorsband. Postverket skall emellertid åta sig att beträffande vissa tidningar tills vidare ombesörja abonnemangsbokföringen. Förslag framlägges om ett nytt avgiftssystem, grundat på fyra komponenter. En taxehöjning av ca 13 % föreslås för att kompensera kostnadsökningar. Vid utformningen av taxeförslaget har eftersträfvats, att taxehöjningen skall åläggas olika kategorier av tidningar så jämnt som möjligt. Ett genomförande av förslaget beräknas — inklusive en rationaliseringsvinst av ca 5 mkr — förbättra postverkets driftresultat med ca 10,5 mkr för helt år. En icke obetydlig förlust kommer dock alltjämt att kvarstå för postverkets tidningsrörelse. Den nya förordningen avses skola träda i kraft den 1 januari 1962.

2. *Höjning av paketportona.* I syfte att förbättra postverkets driftresultat och att samordna paketavgifterna med statens järnvägars motsvarande taxor föreslås en höjning av paketportona med i genomsnitt ca 20 %.

3. *Rabatt å postavgifter.* Generalpoststyrelsen föreslås få rätt att medge nedsättning i postavgifter i fall då överenskommelse kan träffas med avsändare om särskilda anordningar för att underlätta försändelsernas postbehandling.

Förslag
till
Förordning
angående villkoren för postbefordran av tidningar (postal tidnings-
förordning)

Härigenom förordnas som följer:

1 §

Denna förordning äger tillämpning vid postbefordran inom riket av sådan i Sverige tryckt och utgiven periodisk skrift, som äger karaktär av tidning eller tidskrift.

Om särskilda omständigheter föreligga, äger Kungl. Maj:t medgiva, att förordningen må tillämpas jämväl å periodisk skrift, som tryckes utom riket.

Periodisk skrift, varå denna förordning äger tillämpning, benämnes i det följande tidning.

2 §

Tidning, som skall befordras enligt denna förordning, skall införas i en tidningstaxa, som årligen utgives av generalpoststyrelsen.

För införande i tidningstaxan erlägges årlig grundavgift. Storleken av denna avgift framgår av bilaga till denna förordning.

3 §

Tidning må befordras enligt denna förordning antingen såsom utgivarkorsband eller såsom kommissionärskorsband.

Tidning, som utkommer oftare än en gång i veckan, må ej sändas såsom utgivarkorsband till mottagare, vilken bor eller vistas å tidningens utgivningsort och vars post utdelas av brevbärare inom ortens sammanhängande bebyggelse; generalpoststyrelsen dock obetaget att i särskilt fall annorlunda bestämma.

Kommissionärskorsband må användas endast vid försändning till återförsäljare av eller ombud för sådan tidning, som utkommer minst tolv gånger om året; generalpoststyrelsen dock obetaget att i särskilt fall medgiva undantag härifrån. Kommissionärskorsband skall avhämtas av mottagaren på adressorten.

4 §

Vikten av utgivarkorsband eller kommissionärskorsband må ej överstiga 20 kilogram.

5 §

Befordringsavgift för utgivarkorsband och kommissionärskorsband beräknas på sätt framgår av bilaga till denna förordning.

6 §

Utgivarkorsband eller kommissionärskorsband, som blir obeställbart, är postverket icke skyldigt att återbefordra till avsändaren med mindre denne för återbefordringen erlägger avgift såsom för korsband i allmänhet innehållande trycksaker.

7 §

Hava generalpoststyrelsen och tidningsföretag överenskommit, att postverket skall vidtaga speciell åtgärd för tidningens postbehandling eller utgiva särskilt tilläggstryck till den i 2 § omnämnda tidningstaxan, har tidningsföretaget att till postverket erlagga den avgift, som generalpoststyrelsen med hänsyn till uppkommande ökning av postverkets kostnader bestämmer för åtgärden.

8 §

Villkoren för befordran av tidningsbilaga i utgivarkorsband och kommissionärskorsband fastställas av Kungl. Maj:t.

9 §

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna förordning utfärdas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av generalpoststyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1962, då förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter upphör att gälla.

Avgifterna enligt den nya förordningen skola jämväl under år 1961 tillämpas i fråga om anmälningar till tidningstaxan samt utdelnings- och indragningskort, som avse år 1962.

Beträffande tidning, som utkommer med minst två nummer i veckan och vars postabonnerade upplaga under första halvåret 1961 uppgår till minst 1 000 exemplar, skola tills vidare gälla följande särskilda bestämmelser. Abonnemangsbokföring beträffande oadresserade utgivarkorsband må efter överenskommelse mellan generalpoststyrelsen och tidningsföretaget tills vidare ombesörjas av postverket. Har inslagning av tidningen under år 1961 ombesörjts av postverket, må mellan generalpoststyrelsen och tidningsföretaget träffas överenskommelse, att inslagning alltjämt skall tills vidare ombesörjas av postverket. För befordran av sådana oadresserade utgivarkorsband, som här avses, gälla de avgifter, som intagits i bilaga till denna förordning, punkt V.

Om särskilda skäl föreligga, må bestämmelserna i tredje stycket tillämpas jämväl å annan tidning än där sägs.

Bilaga

	Periodicitet minst 2 nr per vecka öre	Periodicitet mindre än 2 nr per vecka öre
I Grundavgiften utgör, oavsett tidningens periodicitet, 125 kronor per edition och år.		
II Befordringsavgiften för adresserat utgivarkorsband utgör:		
a) för varje tidningsexemplar	1,6	2,6
b) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	48
III Befordringsavgiften för utgivarkorsband, som avlämnas till postbefordran utan att vara försett med mottagarens namn och adress och för vilket abonnemangsbokföringen icke ombesörjes av postverket, utgör:		
a) för varje utdelnings- eller indragningskort, som av tidningsföretaget överlämnas till postverket, inbegripet avgift för kortets befordran	20	20
b) för varje tidningsexemplar	2,1	3,1
c) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	48
d) för varje tidningsexemplar, som insläs av postverket, en särskild avgift, som framgår av tabellen under punkt V d)		
IV Befordringsavgiften för kommissionärskorsband utgör:		
a) för varje försändelse	7	7
b) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	39
V Befordringsavgiften för utgivarkorsband, som avlämnas till postbefordran utan att vara försett med mottagarens namn och adress, och för vilket abonnemangsbokföring och i förekommande fall inslagning ombesörjes av postverket, utgör:		
a) för varje utdelningskort, som av tidningsföretaget överlämnas till postverket	65	65
b) för varje tidningsexemplar	2,4	3,4
c) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	48
d) för varje tidningsexemplar, som insläs av postverket, en särskild avgift, som beräknas på sätt framgår av nedanstående tabell:		

Medelvikt per nummer gram	Medeltal exemplar per postanstalt							
	ej över 2	över 2 men ej över 3,5	över 3,5 men ej över 5	över 5 men ej över 10	över 10 men ej över 25	över 25 men ej över 50	över 50 men ej över 100	över 100
	öre/ex	öre/ex	öre/ex	öre/ex	öre/ex	öre/ex	öre/ex	öre/ex
Inslagning på dagtid (kl 6—19)								
ej över 100	3,3	2,9	2,6	2,1	1,9	1,5	1,1	0,7
över 100 men ej över 250	3,7	3,3	3,0	2,3	2,0	1,6	1,2	0,8
över 250	4,1	3,7	3,4	2,4	2,1	1,7	1,4	0,9
Inslagning på nattid (kl 19—6)								
ej över 100	4,1	3,6	3,3	2,7	2,4	1,8	1,5	0,9
över 100 men ej över 250	4,5	4,1	3,7	2,8	2,6	2,0	1,6	1,0
över 250	5,1	4,5	4,2	2,9	2,7	2,1	1,7	1,2

Uppkommer brutet öretal vid beräkning enligt ovanstående tabeller av befordringsavgift för försändelser, som på en gång avlämnas till befordran, skall summan höjas till närmaste hela öretal.

*Utdrag av protokoll över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 3 mars 1961.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, fråga om *ändring av vissa postavgifter m. m.* samt anför därvid följande.

Med skrivelse den 15 december 1960 har generalpoststyrelsen överlämnat förslag till ny förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning). Styrelsen har vidare i skrivelse den 10 januari 1961 föreslagit vissa höjningar av postbefordringsavgifterna för inrikes paket. Slutligen har styrelsen i skrivelse sistnämnda dag hemställt om be- myndigande att i vissa fall medge rabatt på postavgifter.

Jag anhåller att få upptaga de i nämnda skrivelser aktualiserade spör- målen till behandling.

1. Tidningsförordningen

Gällande bestämmelser m. m.

Distributionen av tidningar faller i Sverige icke under postmonopolet, utan den sker förutom genom postverket även genom andra distributions- organ.

Ur postal synpunkt är tidningarna till sin natur trycksaker och kan för- sändas på de villkor, som allmänt gäller för sådana, framför allt då i tryck- saksforsband. Detta försändningssätt användes vid tidningsförsändning från privatpersoner. Sedan länge har det emellertid funnits särskilda för- mänliga villkor för tidningsförsändning från utgivarna. Dessa villkor är fastställda av riksdagen och meddelas i en av Kungl. Maj:t i överensstäm- melse med riksdagens beslut utfärdad förordning, den s. k. tidningsförord- ningen.

Nu gällande tidningsförordning utfärdades den 22 april 1932 (SFS nr 75) och trädde i kraft den 1 januari 1933. I förordningen har sedermera

vidtagits ändringar den 28 mars 1941 (nr 166), den 9 maj 1947 (nr 176), den 19 mars 1948 (nr 113), den 11 maj 1951 (nr 250), den 15 maj 1952 (nr 217), den 10 maj 1957 (nr 134) och den 5 juni 1959 (nr 305). I fråga om den sistnämnda ändringen må här erinras om följande.

I ett den 10 november 1958 dagtecknat betänkande hade tidningsförordningsutredningen framlagt bl. a. principförslag i fråga om tidningsrörelsens organisation, avgiftssystemets konstruktion och avgifternas storlek samt förslag till ny tidningsförordning. De av utredningen framlagda förslagen hade godtagits av generalpoststyrelsen. Förslagen hade också godtagits av Svenska tidningsutgivareföreningen och Föreningen Svensk fackpress utom vad angick storleken av postavgifterna.

En på utredningens uppdrag företagen kostnadsundersökning utvisade, att postverkets merkostnader för tidningsrörelsen vid 1955 års trafikvolym och kostnadsnivån i mars 1958 uppgick till ca 60 mkr per år. De häremot svarande intäkterna beräknades till ca 30 mkr per år. Bristen i fråga om täckning av merkostnaderna utgjorde alltså 30 mkr årligen. Såväl postverkets som tidningarnas representanter i utredningen var eniga om att godtaga resultatet av kostnadsundersökningen som ett tillfredsställande mått på postverkets kostnader för tidningsrörelsen.

Tidningsförordningsutredningens förslag till avgiftshöjningar innebar, att postverkets årliga underskott på tidningsrörelsen under perioden 1960—1962 skulle nedbringas med ca 18 mkr och under perioden 1963—1964 med ca 25 mkr. Utredningen ansåg i likhet med postverket att målsättningen på längre sikt för avgiftsättningen borde vara, att postverket skulle erhålla täckning för sina merkostnader för tidningsrörelsen samt skäligt bidrag till de gemensamma kostnaderna för poströrelsen.

Efter överläggningar mellan kommunikationsdepartementet och representanter för tidningarna träffades en överenskommelse som innebar, att avgifterna för tidningsbefordran skulle fastställas så, att postverkets underskott på tidningsrörelsen under vart och ett av åren 1960—1964 skulle nedbringas med 15 mkr. Sedan överenskommelsen godkänts av Svenska tidningsutgivareföreningens styrelse, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen ett förslag till ny tidningsförordning, som i fråga om organisationen och avgiftssystemets konstruktion överensstämde med vad tidningsförordningsutredningen förordat (prop. 1959: 94).

Bevillningsutskottet (utl. nr 39) fann vid sin prövning av ärendet, att en höjning av avgifterna i tidningsrörelsen var motiverad. Höjningen borde emellertid enligt utskottet genomföras såsom ett provisorium medelst en i huvudsak likformig procentuell uppräknig av avgifterna i den gällande tidningsförordningen på sådant sätt, att postverket tillfördes ytterligare inkomster å ca 10 mkr av tidningsdistributionen. Utskottet föreslog, att avgifter av sådan storlek skulle tillämpas under åren 1960 och 1961. Utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t skulle med ledning av erfarenheterna under denna tid ytterligare pröva frågan om vilket avgiftssystem, som kun-

de anses skäligt och ändamålsenligt med hänsyn till tidningarnas intressen och postverkets behov att få täckning för sina utgifter.

Riksdagen (skr. nr 270) beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Generalpoststyrelsen

Tidningsrörelsens organisation. Beträffande organisationen av postverkets tidningsrörelse samt avgiftssystemets konstruktion har under år 1960 förekommit diskussioner och överläggningar mellan representanter för postverket och Svenska tidningsutgivareföreningen. Från vissa tidningars sida har därvid framförts önskemål om att postabonnemangen i sin nuvarande form skulle få behållas för de tidningar, som så önskade, samt att det av tidningsförordningsutredningen föreslagna systemet skulle införas för de tidningar, som föredrog detta system. Från postverkets sida har emellertid framförts, att man ej kan tillstyrka att postabonnemanget i sin nuvarande form bibehålles för ett mindre antal tidningar under obegränsad tid framåt. Ju mindre detta system utnyttjas av tidningarna, ju kostsammare blir det relativt sett för postverket att behålla detsamma.

Vid överläggningarna har man sökt att komma fram till en kompromiss, som i möjligaste mån tillgodoser såväl tidningarnas som postverkets önskemål. Med utgångspunkt från de av tidningsförordningsutredningen framlagda förslagen har följande förslag behandlats.

Postbefordran av tidningar skall i huvudsak ske i enlighet med tidningsförordningsutredningens förslag som adresserade eller oadresserade utgivarkorsband samt kommissionärskorsband. Abonnemangsvgifterna inbetalas av abonnenterna själva direkt till tidningarna genom postgiro eller på annat sätt. Bokföringen av abonnemangen utföres i princip av tidningarna själva. Oadresserade utgivarkorsband medges för alla tidningar, som utkommer med minst två nummer per vecka och som har en postbefordrad oadresserad upplaga av minst 1 000 exemplar. Efter prövning bör emellertid användning av oadresserade utgivarkorsband få medges i enstaka andra fall, när särskilda omständigheter föreligger. I de fall att tidningen får använda sig av oadresserade utgivarkorsband, tillställer tidningen vid abonnemangets början utdelningspostanstalten ett utdelningskort gällande tills vidare. Inslagning av tidningsexemplaren skall i princip utföras av tidningarna själva. Postabonnemangen i sin nuvarande form slopas omedelbart vid det nya systemets ikraftträdande.

Övergångsvis under en begränsad tid åtager sig postverket att mot en särskild avgift omhänderha abonnemangsbokföringen och expedieringen av oadresserade utgivarkorsband för de f. n. postabonnerade tidningar, som så önskar. Vissa minimikrav i fråga om upplaga och periodicitet bör dock uppfyllas även för att detta system skall få tillämpas. De abonnemang, som bokföres av postverket, skall löpa för viss angiven period till skillnad från de abonnemang, som bokföres av tidningarna själva, vilka är fortlöpande.

Den här beskrivna utdelningsmetoden, som är avsedd att övergångsvis ersätta de nuvarande postabonnemangen, är tänkt att fungera på i huvudsak följande sätt:

1. Abonnenten inbetalar till tidningens postgirokonto ett belopp, som avser abonnemang under viss tid. Blankett härtill skall finnas på alla postanstalter (ersätter nuvarande gröna tidningsrekvisionsblankett). Denna blankett kan användas för abonnemang på samtliga tidningar i tidningstaxan (ca 2 000 st).

2. Genom tidningens försorg utskrivs en beställning i form av ett utdelningskort i 2 exemplar, som överlämnas till tidningens utgivningspostanstalt. Beställningen upptager abonnentens namn och adress samt period under vilken tidningen skall distribueras till abonnenten.

3. Utgivningspostanstalten behåller ett exemplar av utdelningskortet och expedierar ett exemplar till vederbörande utdelningspostanstalt.

4. Med ledning av utdelningskortet expedierar utgivningspostanstalten erforderligt antal exemplar av tidningen till de olika utdelningspostanstalterna under de på utdelningskortet angivna perioderna. Inslagningen av tidningsexemplaren skall i princip ske genom tidningens försorg men kan i vissa fall mot särskild avgift övertagas av postverket. Själva försändningen och utdelningen av tidningsexemplaren sker på samma sätt vare sig postverket eller tidningen själv omhänderhar abonnemangsbokföringen. Detta innebär att gentemot allmänheten inga väsentliga skillnader kommer att förefinnas mellan de bägge systemen.

5. Sådana tidningar, som anser att utskrivandet av utdelningskort är förenat med olägenheter, får som bilaga med tidningen utsända en med tidningens namn och abonnemangspriser försedd specialblankett, som består av ett inbetalningskort och två utdelningskort, avsedda att ifyllas av abonnenten vid abonnemangstillfället. Dylika blanketter skall dock icke tillhandahållas allmänheten genom postanstalternas försorg.

Avgiftssystemet. Beträffande avgiftssystemets konstruktion har vid de diskussioner och överläggningar, som nu förekommit, från tidningarnas representanter bl. a. anförts, att det av tidningsförordningsutredningen framlagda förslaget är alltför komplicerat och att en minskning av antalet avgiftsdelar bör eftersträvas. Vidare har önskemål framförts om att eventuella avgiftshöjningar vidtages på så sätt att de i möjligaste mån påverkar tidningarnas postavgifter likformigt. Detta innebär bl. a. en önskan om att tidningsexemplarens vikt ges större betydelse i avgiftssystemet än i utredningens förslag. Från postverkets sida har framhållits, att det av tidningsförordningsutredningen framlagda förslaget till avgiftssystem grundar sig på postverkets kostnader för olika arbetsmoment och att tidningarna skulle behöva betala endast för de prestationer, som postverket verkligen utför. Ett starkt önskemål från postverkets sida är, att avgifterna för de olika formerna för distribution av tidningar genom postverket står i samma förhållande inbördes som kostnaderna för de olika distributionsmetoderna.

Ett för postverket billigare system bör alltså ha lägre avgift än ett för postverket dyrare system. Med utgångspunkt härifrån har följande i jämförelse med tidningsförordningsutredningens förslag något förenklade avgiftssystem behandlats.

Kostnadsbärare	Oadresserade (kortutdelade) utgivarkorsband		Adresserade utgivar-korsband
	Abonnemangsbok-föring hos post-verket	Abonnemangsbok-föring hos tidning-arna	
Grundavgift	125 kr/år	125 kr/år	125 kr/år
Bokföring	0,65 kr/kort	0,20 kr/kort	—
Exemplar	a kr/ex	a—0,003 kr/ex	a—0,010 kr/ex
Vikt.....	b kr	b kr	b kr

Till dessa postavgifter kommer dessutom kostnaderna för inslagningen av tidningsexemplaren. Denna sker emellertid redan nu till största delen genom tidningarnas egen försorg. I det fall att postverket omhänderhar inslagningen av tidningsexemplaren utgår avgift i huvudsak enligt den inslagningstaxa, som konstruerades av tidningsförordningsutredningen.

Detta avgiftssystem innebär, att den av tidningsförordningsutredningen föreslagna buntavgiften inarbetats i viktavgiften. Bl. a. med anledning härav har den av utredningen förordade zontaxan i fråga om viktavgiften ersatts med en enhetstaxa. Tidningsförordningsutredningens förslag om införande av zontaxa ansågs av vissa tidningar fördelaktigt, av andra mindre fördelaktigt. Det torde vara uppenbart att en zontaxa i icke ringa mån skulle komplicera tillämpningen av avgiftssystemet såväl för tidningarna som för postverket. Dessutom uppstår för postverket vissa administrationskostnader om zontaxa införes. Vid de nu företagna överläggningarna har inget önskemål om zontaxa framförts från tidningsrepresentanterna.

Fördelar med den nya organisationen. Det nu beskrivna förslaget till ny organisation av postverkets tidningsrörelse har enligt generalpoststyrelsens mening avsevärda fördelar i jämförelse med det f. n. tillämpade systemet. Samtidigt som det för postverket är mindre kostsamt än det nuvarande systemet, medför det för stora grupper av tidningar fördelar, av vilka de viktigaste kan sammanfattas på följande sätt.

1. Det nya systemet beräknas medföra en kostnadsminskning delvis i form av en icke obetydlig rationaliseringsvinst för postverket i jämförelse med nuvarande system. Avgifterna i tidningsrörelsen kan således — med bibehållande av samma kvarstående förlust på rörelsen som med nuvarande system — sättas i motsvarande mån lägre än om nuvarande system måste behållas.

2. Allmänheten beröres ej nämnvärt av skillnaderna mellan de tre olika distributionsformerna utan kan i samtliga fall använda samma abonnemangs- och överflyttningsblankett vilken tidning och distributionsform det än gäller. F. n. är det ofta svårt för abonnenterna att skilja mellan de olika former för abonnemang och överflyttning, som förekommer. Vid det nya systemet kan abonnenten inbetala avgiften genom girering, vilket icke är möjligt f. n.

3. De nu postabonnerade tidningarna erhåller abonnemangavgifterna tidigare än f. n. och utan avdrag för postavgifter.

4. Postavgifterna betalas till postverket först i anslutning till att exemplaren inlämnas till postbefordran och behöver ej förskottas på det sätt som f. n. sker vid s. k. självabonnemang.

5. Det nya avgiftssystemet är så uppbyggt att postavgifterna för de olika formerna för distribution av tidningar totalt sett i möjligaste mån står i samma förhållande som postverkets kostnader för de olika distributionsformerna. Härigenom kompenseras tidningarna i viss mån för egna prestationer.

6. Tidningarna får tillgång till namn och adress för samtliga abonnenter, som erhåller tidningen genom postverkets försorg, och kan själva styra abonnemangen på det sätt som de önskar.

7. Den nuvarande koncentrationen av arbetet med förnyandet av abonnemang vid års- och kvartalsskiften kan till stor del minskas för sådana tidningar, som använder sig av utdelningskort gällande tills vidare.

8. De tidningar, som nu använder sig av s. k. självabonnemang, slipper de i många fall omständliga penningtransaktionerna i samband med tecknandet av abonnemangen.

9. Övergång till oadresserade utgivarkorsband med abonnemangsbokföring hos tidningarna kan lätt ske utan att tidningen särskilt behöver införskaffa namnuppgifter på abonnenterna, vilket blivit nödvändigt om tidningsförordningsutredningens förslag om bibehållande av postabonnemangen övergångsvis under tre år genomförts.

Avgiftsnivån. Postverkets merkostnader för tidningsrörelsen på basis av 1955 års rörelse och kostnadsläget i mars 1958 beräknades av tidningsförordningsutredningen till 60 mkr. Postverkets kostnader för tidningsrörelsen har emellertid ökat sedan år 1958 främst på grund av höjda personalkostnader. Man kan räkna med att kostnaderna för tidningsrörelsen i dess helhet ökar i samma proportion som statstjänstemännens generella löneförhöjningar. Vid en sådan uppräknig stiger merkostnaderna till 67,5 miljoner kronor under år 1961 om nuvarande organisation behålles.

Om förslaget till omorganisation av postverkets tidningsrörelse kommer till stånd, medför detta en icke obetydlig kostnadsminskning för postverket. Vid detta system för organisation av tidningsrörelsen beräknas merkostnaderna under år 1962 nedgå till 62,5 mkr per år. Härvid har dock ingen hänsyn tagits till eventuella kostnadsökningar fr. o. m. ingången av 1962. Kostnadsminskningen beräknas således till ca 5 mkr per år.

Inkomsterna av tidningsrörelsen under åren 1960 och 1961 beräknas till 44,9 mkr per år. Förlusten på postverkets tidningsrörelse under år 1961 kan således beräknas till 22,6 mkr.

Med hänsyn till de ökade kostnaderna för tidningsrörelsen samt till postverkets ekonomiska läge fr. o. m. år 1962 är det högeligen angeläget att postverkets underskott på tidningsrörelsen minskas. Därest kravet på poströrelsens självbärighet skall upprätthållas och postverkets service skall kunna bibehållas och vidareutvecklas är det enligt styrelsens mening nödvändigt att eftersträva en från affärsmässig synpunkt tillfredsställande kostnads-täckning beträffande tidningsrörelsen.

Om statsmakterna från postverket ovidkommande synpunkter skulle anse det skäligt att stadigvarande lämna subventioner till de postbefordrade tidningarna genom att sätta postavgifterna lägre än som är företagsekonomiskt försvarligt, är det generalpoststyrelsens uppfattning, att en sådan subvention särskilt med hänsyn till tidningsrörelsens storlek (ca 40 % av

antalet postbefordrade försändelser) bör redovisas öppet och att subventioneringen sker på sådant sätt, att icke andra postala rörelsegrenar belastas härmed.

Generalpoststyrelsen är emellertid — med hänsyn till att en avgiftshöjning motsvarande en fullständig täckning av postverkets merkostnader i tidningsrörelsen torde medföra svårigheter för en del tidningar — beredd att för åren 1962—1965 tillstyrka en i jämförelse därmed lägre avgiftshöjning.

Styrelsen anser sålunda att avgifter och organisation bör fastställas så, att postverkets årliga underskott på tidningsrörelsen nedgår från beräknat 22,6 mkr år 1961 till 11,8 mkr åren 1962—1963 och 5,5 mkr åren 1964—1965. Vid beräkningen av dessa underskott har emellertid ingen hänsyn tagits till eventuella kostnadsökningar fr. o. m. år 1962 varför det verkliga underskottet torde bli högre än som här angivits.

För att ernå den föreslagna minskningen av postverkets förlust på tidningsrörelsen till 11,8 mkr per år erfordras, om det nya systemet skulle införas fr. o. m. den 1 januari 1962, en ökning av inkomsterna från tidningsrörelsen med 5,8 mkr per år (höjning 12,9 %).

Skulle den nuvarande organisationen av tidningsrörelsen behållas, uteblir den beräknade kostnadsminskningen för postverket om ca 5 mkr per år och en avgiftshöjning om 10,8 mkr (höjning 24,1 %) erfordras för att ernå minskning av den kvarstående förlusten till 11,8 mkr per år. Avgifterna i tidningsrörelsen måste alltså i sådant fall ökas i större omfattning än om det nya systemet införes. Dessutom kvarstår de övriga olägenheterna med det nuvarande systemet oförändrade och de tidigare angivna fördelarna med den nya organisationen uteblir.

Styrelsen framhåller, att för en del tidningar tillkommer kostnader för bokföring samt för tidningsexemplarens inslagning utöver de angivna höjningarna av postavgiften om det nya systemet införes.

Överläggningar med Svenska tidningsutgivareföreningen. Vid överläggningarna med Svenska tidningsutgivareföreningen har det ej varit möjligt att från föreningen erhålla något klarläggande uttalande ifråga om förslaget till ny organisation av postverkets tidningsrörelse.

Generalpoststyrelsen har emellertid fått det intrycket att fördelarna med den nya organisationen torde inses av så gott som alla 7-dagarstidningar, ett stort antal 6-dagarstidningar samt de flesta veckotidningarna. Från representanter för den grupp tidningar, som utkommer med 2—4 nummer per vecka, har emellertid framhållits, att man inom denna grupp hyser tvekan inför det föreslagna utskrivandet av ett utdelningskort genom tidningarnas försorg i det fall att tidningen använder sig av den föreslagna ersättningsformen för de nuvarande postabonnemangen. Genom användande av den tidigare omnämnda specialblanketten för abonnemang, där utdelningskortet utskrivs genom abonnentens försorg, torde emellertid denna olägenhet till största delen kunna undanröjas. Den grupp tidningar det här gäller är för-

hållandevis liten; den omfattar f. n. 82 tidningar och ca 6 % av det totala antalet postbefordrade tidningsexemplar. Utskrivandet av detta utdelningskort samt kontroll av abonnemangsterminer och abonnemangspriser är det enda mera väsentliga åtagande som utöver nuvarande göromål kommer att belasta de tidningar, som f. n. torde anse den nuvarande postabonnemangsformen lämpligast. I övrigt kommer den föreslagna övergångsformen i arbetshänseende för tidningarna i stort sett att fungera på samma sätt som de nuvarande postabonnemangen.

Beträffande avgiftssystemets konstruktion har som tidigare nämnts från en del tidningars sida anförts, att eventuella avgiftsändringar bör drabba de olika tidningarna så likformigt som möjligt. Från postverkets sida synes emellertid anledning ej finnas att taga hänsyn till de olika tidningarnas inbördes konkurrensförhållanden, utan avgiftssystemet bör vara så kostnadsföljligt som möjligt. Det kan i detta sammanhang framhållas att de flesta nyhetstidningar, som ej utkommer under morgontimmarna, endast i obetydlig omfattning har funnit det lämpligt att anlita postverket för distributionen, och därför ej kan utnyttja den fördel, som de låga avgifterna i tidningsrörelsen utgör. Stödet i form av låga postavgifter i tidningsrörelsen är sålunda redan nu olika fördelat mellan olika tidningsgrupper.

Vid överläggningarna mellan generalpoststyrelsen och Svenska tidningsutgivareföreningens postkommitté har från tidningarnas sida meddelats, att man anser sig kunna tillstyrka användningen av de fyra föreslagna komponenterna i avgiftssystemet. Från tidningssidan har vidare meddelats, att man så småningom torde vara beredd att övergå till en mer kostnadsföljlig taxa.

Trots att motsättningarna mellan olika intressegrupper inom Svenska tidningsutgivareföreningen ifråga om tidningsrörelsens organisation uppenbarligen ej kunnat överbryggas och föreningen som organisation betraktad därför ej kunnat göra något definitivt uttalande i tidningsförordningsfrågan, anser generalpoststyrelsen, att det nya systemet för organisation och avgiftssystem beträffande postverkets tidningsrörelse bör genomföras. Enligt generalpoststyrelsens mening är fördelarna med detta förslag såväl för tidningarna och abonnenterna som för postverket av helt annan storleksordning än de olägenheter, som huvudsakligen av vissa 2—4 dagarstidningar anses uppstå vid abonnemangsbokföringen genom att i en del fall ett utdelningskort måste utskrivas genom tidningens försorg. Det är helt enkelt inga proportioner mellan för- och nackdelar, och det vore enligt generalpoststyrelsens mening orimligt om de uppgivna, synnerligen begränsade olägenheterna skulle få utgöra ett hinder för postverket att byta ut ett omodernt och kostnadskrävande system för tidningsbefordran mot ett rationellt och kostnadsbesparande system.

Den nya tidningsförordningen föreslås att gälla under åren 1962—1965. Beträffande tidningsrörelsens utformning fr. o. m. år 1966 anser generalpoststyrelsen att man med stöd av de erfarenheter, som vinnes under förordningens giltighetstid, därefter bör vara beredd till de smärre ändringar av systemet, som eventuellt anses erforderliga. Huvudlinjerna i organisatio-

nen bör dock enligt styrelsens mening behållas även efter år 1965. Beträffande avgiftssättningen i postverkets tidningsrörelse är det styrelsens uppfattning, att målsättningen bör vara, att tidningsrörelsen skall bära sina egna kostnader i postverkets organisation, vilket innebär, att merkostnaderna samt skälig del av de gemensamma kostnaderna täckes av avgifterna i rörelsen.

Departementschefen

Till 1959 års riksdag framlades förslag till ny tidningsförordning. Till grund för detta förslag låg ett betänkande av den s. k. tidningsförordningsutredningen. Enligt förslaget skulle postabonnemangen avvecklas under en övergångsperiod fram till utgången av år 1962 och tidningsrörelsen i princip baseras på utgivarkorsband. Avgifterna beräknades efter ett nytt system, grundat på principen pris efter prestation och innebärande bl. a. en zontaxa för transporter. Efter förhandlingar mellan kommunikationsdepartementet och representanter för tidningarna hade överenskommelse träffats med Svenska tidningsutgivareföreningens styrelse om avgifternas storlek för femårsperioden 1960—1964. Överenskommelsen gick ut på att postverkets årliga driftresultat skulle förbättras med 15 mkr. Härigenom skulle postverkets förlust på tidningsrörelsen nedbringas från 30 till 15 mkr.

Vid behandlingen av propositionen i riksdagen uttalade bevillningsutskottet, att en höjning av avgifterna i tidningsrörelsen var motiverad. Denna höjning borde emellertid enligt utskottets åsikt genomföras såsom ett provisorium medelst en i huvudsak likformig procentuell uppräknings av avgifterna i den gällande tidningsförordningen på sådant sätt, att postverket tillfördes ytterligare inkomster å ca 10 mkr av tidningsdistributionen. Utskottet föreslog att avgifter av sådan storlek skulle tillämpas under åren 1960 och 1961. Vid sitt ställningstagande till frågan om taxorna förutsatte utskottet, att Kungl. Maj:t skulle med ledning av de erfarenheter som kunde vinnas under denna tid ytterligare pröva frågan om vilket avgiftssystem, som kunde anses skäligt och ändamålsenligt med hänsyn till tidningarnas intressen och postverkets behov att få täckning för sina utgifter. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets förslag.

Generalpoststyrelsen har nu framlagt förslag till organisation och avgifter för tidningsrörelsen efter utgången av år 1961. Förslaget avser i första hand fyraårsperioden 1962—1965. I fråga om organisationen innebär förslaget, att postabonnemangen i deras nuvarande form avskaffas och ersättes med oadresserade, kortutdelade utgivarkorsband. Härvid överföres abonnemangsbokföring och inslagning av tidningarna från postverket till tidningsföretagen. Under fyraårsperioden skall emellertid enligt förslaget postabonnemangen bibehållas i en rationaliserad form, vilken innebär att postverket beträffande vissa tidningar tills vidare ombesörjer abonnemangsbokföring och inslagning. I övrigt skall tidningarna liksom f. n. kunna befordras såsom adresserade utgivarkorsband och kommissionärskorsband.

Vid utformningen av avgiftssystemet har eftersträfvats en sådan taxekon-

struktion, att avgifterna i görligaste mån kan anpassas till kostnaderna för de olika distributionsformerna. Detta innebär bl. a., att för övergångsformen, som för postverket medför större arbetsbelastning än de båda övriga försändelseformerna, skall utgå de högsta avgifterna, medan avgifterna skall vara lägst för adresserade utgivarkorsband, som åsamkar postverket minst arbete. I jämförelse med 1959 års förslag innebär avgiftssystemet en viss förenkling. Avgifterna föreslås bestå av fyra komponenter, en grundavgift, en bokföringsavgift, en exemplaravgift och en viktavgift. Den tidigare föreslagna buntavgiften har således slopats och likaså den zonindelade transportavgiften.

Postverkets merkostnader för tidningsrörelsen beräknas under år 1961 uppgå till 67,5 mkr. Det förtjänar i detta sammanhang understrykas, att denna beräkning bygger på av tidningsförordningsutredningen med hjälp av kvalificerad företagsekonomisk expertis gjorda undersökningar. Vidare bör framhållas att även tidningsrepresentanterna i utredningen var av den uppfattningen att resultatet av dessa undersökningar borde godtagas såsom ett tillfredsställande mått på postverkets kostnader för tidningsrörelsen. Intäkterna för samma år har generalpoststyrelsen beräknat till 44,9 mkr. Underskottet i postverkets tidningsrörelse skulle alltså utgöra ca 22,6 mkr, bortsett från skäligt bidrag till de gemensamma kostnaderna för postverkets samtliga rörelsegränar. Vid övergången till en mera rationell organisationsform för tidningsrörelsen i enlighet med generalpoststyrelsens förslag beräknas kostnaderna i och för sig minska med ca 5 mkr. Styrelsen anser en ytterligare förbättring av rörelseresultatet motiverad och föreslår därför en taxehöjning med 5,8 mkr för åren 1962—63 och ytterligare 6,3 mkr för åren 1964—65. Den kvarstående bristen i merkostnadstäckning skulle då — vid oförändrad kostnadsnivå — utgöra 11,8 mkr för de två förstnämnda och 5,5 mkr för de två sistnämnda åren. Den föreslagna taxehöjningen den 1 januari 1962 uppgår till i genomsnitt inemot 13 %. Om organisationen bibehålles oförändrad skulle erfordras en taxehöjning av drygt 24 % för att samma resultatförbättring för postverket skulle uppnås.

Vid ärendets beredning inom kommunikationsdepartementet har diskussioner ägt rum med representanter för Svenska tidningsutgivareföreningen.

I fråga om organisationen av postverkets tidningsrörelse har därvid invändningar gjorts endast i fråga om tekniska detaljer i utformningen av det rationaliserade postabonnemanget, varjämte önskemål framförts att denna försändelseform ej skall ges begränsad giltighetstid. Vad angår avgifterna har — bortsett från att tidningarnas representanter icke velat godtaga avgiftshöjningar — gentemot generalpoststyrelsens förslag kritik riktats särskilt i det hänseendet, att avgiftshöjningen slår ojämnt för olika tidningar eller kategorier av tidningar. Detta är en följd av att den nuvarande taxan med vikt faktorn som dominerande komponent ersättes med en mera nyanserad och kostnadsföljsam taxekonstruktion, vilket medför att lättare tidningar får en förhållandevis större taxehöjning än tyngre tidningar. Som

exempel kan nämnas, att för försändelseformen oadresserade utgivarkorsband med abonnemangsbokföring hos tidningarna höjningen skulle uppgå till i genomsnitt storleken 35 % för landsortstidningarna och 25 % för de större stockholmstidningarna medan veckopressen skulle få en sänkning av postavgifterna.

Tidningarnas representanter har vid överläggningarna framlagt ett taxeförslag, vilket bygger på samma fyra komponenter som generalpoststyrelsens förslag men med en annan inbördes avvägning, så att tidningarna icke skulle få vidkännas någon taxehöjning utan i stället lägre postavgifter. För postverkets del skulle ett genomförande av detta förslag ge ett ca 9 mkr sämre driftresultat än generalpoststyrelsens förslag. Dessutom skulle avgifterna bli högre för den för postverket billigaste försändelseformen, adresserade utgivarkorsband, än för oadresserade försändelser. Förslaget är också behäftat med den nackdelen, att exemplaravgiften betydligt understiger vad som ur postmässiga synpunkter kan betraktas som ett absolut minimum. Jag har med hänsyn till det anförda funnit det av tidningarnas representanter framlagda förslaget helt oacceptabelt för statsverkets del.

Enligt min mening innebär generalpoststyrelsens förslag beträffande tidningsrörelsens organisation betydande fördelar för det alldeles övervägande antalet tidningar och för allmänheten samtidigt som det medför en icke oväsentlig kostnadsbesparing för postverket. Detta förslag synes därför böra godtagas. Dock bör tidningsrepresentanternas vid förenämnda överläggningar framförda önskemål beaktas i det avseendet, att någon tidsbegränsning för den rationaliserade postabonnemangsformen icke fastställes. Det torde få prövas längre fram hur länge denna försändelseform skall bibehållas.

Vid avvägningen av de nya avgifternas generella höjd bör enligt min mening beaktas, att taxan skall träda i tillämpning först från år 1962 och att med största sannolikhet kostnadsökningar för postverkets tidningsrörelse kommer att inträda under den tid taxan gäller. Ett oförändrat genomsnittligt taxeuttag skulle därför — även om den beräknade rationaliseringsvinsten tages med i kalkylen — efter någon tid leda till en lägre kostnadstäckning och ett försämrat driftresultat för postverkets tidningsrörelse. Generalpoststyrelsen har visserligen föreslagit en indexreglering av taxorna, men utformningen av indexklausulen med dess tröskeltal och anknytning till konsumentprisindex innebär icke någon följsamhet till kostnadsutvecklingen i postverkets tidningsrörelse. Då även mera principiella skäl kan anföras mot en indexklausul av detta slag, anser jag någon automatisk indexreglering av tidningstaxorna ej böra införas.

Med hänsyn till det sagda bör enligt min mening taxan avvägas så att den ger en total inkomstförstärkning för postverket i stort sett av den storlek, som generalpoststyrelsen förordat, d. v. s. med i genomsnitt inemot 13 %. Jag har därvid förutsatt, att några ytterligare höjningar i taxan ej bör företagas under åren 1962—1964. Vid bifall till mitt förslag i denna del synes taxeuttaget i procent av postverkets merkostnader för tidningsrörelsen icke bli väsentligt mycket högre än f. n.

I fråga om avgiftssystemet biträder jag generalpoststyrelsens förslag i vad avser de fyra taxekomponenterna och de allmänna principerna i övrigt för taxan. Vad sedan angår den närmare utformningen av taxan och avvägningen mellan de olika taxekomponenterna, innebär onekligen generalpoststyrelsens förslag rätt tvära kostnadsöverföringar mellan olika tidningar och tidningskategorier. De vid förenämnda överläggningar av tidningarnas representanter framförda önskemålen om en i förhållande till nuvarande taxa mera utjämnad belastning på olika tidningar synes mig värda beaktande med hänsyn till såväl postverkets kommersiella intresse som vissa tidningars svaga ekonomi. Det synes därför motiverat att övergångsvis vidtaga vissa modifikationer beträffande den eftersträlvade kostnadsföljsamheten i taxekonstruktionen, så att den nya taxan icke medför alltför stora avvikelser från de nuvarande kostnadsrelationerna mellan tidningarna. Jag förutsätter därvid, att vid framtida taxejusteringar en successiv ökad anpassning till kostnaderna äger rum.

Med hänsyn till det anförda har jag eftersträvat en taxa, vilken — samtidigt som den ger i stort sett samma inkomstförstärkning som enligt generalpoststyrelsens förslag — medför en så jämn höjning som möjligt för olika tidningskategorier utan att grundprinciperna i det föreslagna taxesystemet överges. Dessa strävanden har jag funnit kunna i allt väsentligt förverkligas genom en ändrad inbördes avvägning mellan exemplar- och viktkomponenterna i det att viktfaktorn ges ökad betydelse samt genom att en differentiering av avgifterna göres mellan å ena sidan sådana tidningar, som utkommer två till sju dagar i veckan (nyhetstidningar), och å andra sidan övriga pressalster. En viss differentiering av nu nämnt slag finnes redan i den nuvarande taxan och innefattades även i det förut berörda av tidningarnas representanter framlagda taxeförslaget.

Storleken av de avgiftsbelopp, som jag sålunda förordar, framgår av förslag till *förordning om villkoren för postbefordran av tidningar (postal tidningsförordning)*, som upprättats inom kommunikationsdepartementet. Den nya taxan torde böra gälla tills vidare, dock att i enlighet med vad jag nyss anført avgifterna icke bör ändras före utgången av år 1964.

De föreslagna taxehöjningarna i förening med kostnaderna för de arbetsuppgifter, som vid den nya organisationens genomförande överföres från postverket till tidningarna, torde för tidningarna medföra en kostnadsökning, som i jämförelse med tidningarnas totala omsättning endast uppgår till någon procent.

Då de nya avgifterna, såsom framgår av det föregående, är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1962, innebär mitt förslag i vad avser budgetåret 1961/62 en inkomstförbättring för postverket om ungefär halva den årliga resultatförbättringen eller drygt 5 mkr.

Författningstextens detaljutformning

Nyssnämnda förslag till ny tidningsförordning överensstämmer i stora delar med det i propositionen 1959: 94 framlagda, på grundval av tidnings-

förordningsutredningens betänkande utarbetade förslaget. I enlighet med tidningsförordningsutredningens förslag har vissa bestämmelser av delvis detaljartad karaktär, som finnes intagna i nu gällande förordning, ansetts icke böra överföras till den nya tidningsförordningen utan i stället meddelas i en av Kungl. Maj:t utfärdad tillämpningskungörelse.

Jag övergår nu till att lämna en redogörelse för de olika bestämmelserna i förslaget till förordning.

Rubriken

Det har ansetts lämpligt att i förordningens rubrik införa benämningen »postal tidningsförordning». Vidare har det i nuvarande förordning använda uttrycket »tidningar och andra periodiska skrifter» ersatts med termen »tidningar». Innebörden av sistnämnda term förklaras närmare i 1 §.

1 §

Nuvarande förordnings giltighet är begränsad till tidningar, som tryckes och utgives inom Sverige. Kungl. Maj:t äger dock medgiva, att förordningen får tillämpas även på annan tidning. Någon anledning att frångå denna regel har jag icke ansett föreligga.

Bestämmelsen att förordningen endast gäller postbefordran inom riket är föranledd av att postavgifterna i internationell tidningsutväxling regleras i särskilda internationella postavtal.

Nuvarande förordning innehåller vissa bestämmelser (§ 3) om de villkor, som ett tryckalster bl. a. ifråga om innehållets beskaffenhet skall uppfylla för att kunna befordras som tidning mot de i förordningen stadgade avgifterna. Bakgrunden till dessa bestämmelser är att de i förordningen stadgade förmånliga postavgifterna endast skall komma verkliga tidningar och tidsskrifter till godo och icke skall kunna utnyttjas för befordran av andra slags trycksaker. Dessa bestämmelser är fortfarande nödvändiga så länge postavgifterna för tidningar är lägre än för andra försändelseslag, som kan komma ifråga vid befordran av trycksaker. Dessa bestämmelser är emellertid av sådan art att de bör meddelas i den tillämpningskungörelse, som utfärdas med stöd av 9 §.

2 §

Det har förutsatts, att generalpoststyrelsen även i fortsättningen skall utge en tidningstaxa och att i denna taxa skall intagas uppgifter om de tidningar, som kan befordras enligt tidningsförordningens bestämmelser. Detta bör komma till uttryck i förordningen. Det är avsett att liksom hittills ett visst antal ändringstillägg skall utges till tidningstaxan utan särskild kostnad för tidningarna. Därest tidningsföretag önskar att härutöver särskilt tilläggstryck till tidningstaxan utges, bör företaget erlægga ersättning härför; ett stadgande härom har intagits i 7 §.

3 §

Postverket är f. n. icke skyldigt att distribuera postabonnerade tidningar inom utgivningsorten till mottagare, som får sin post med brevbärare inom ortens sammanhängande bebyggelse. De skäl, som föranlett begränsningen ifråga om postabonnemangen är i princip tillämpliga även för utgivarkorsband. Dessa skäl, som närmare utvecklats av generalpoststyrelsen i yttrande över en motion (II: 396) till 1948 års riksdag (se BevU 17), äger fortfarande giltighet. Det har därför ansetts nödvändigt att bibehålla ifrågavarande begränsning och tillämpa den på utgivarkorsband, som i fortsättningen blir den enda försändningsformen vid distribution till abonnenter. Generalpoststyrelsen bör emellertid liksom hittills få befogenhet att i särskilt fall efter prövning åtaga sig distributionen även på tidningarnas utgivningsorter.

Kommissionärskorsband utgör i nuvarande förordning en särskild kategori av utgivarkorsband. I praktiken är emellertid utgivarkorsband och kommissionärskorsband helt skilda försändningsformer, vilket ansetts böra komma till uttryck i förordningen. För att en tidning skall kunna få befordras som kommissionärskorsband bör det liksom hittills vara fråga om en regelbunden försändning till återförsäljare eller ombud. Försändelserna skall avhämtas utan anmaning från adresspostanstalten. Med ombud avses i detta sammanhang prenumerantsamlare och personer, som är anställda för lokal utdelning av tidningar.

Kravet på regelbunden försändning torde endast uppfyllas av tidningar, som utkommer med minst tolv nummer per år. Av denna anledning har rätten till försändning av kommissionärskorsband ansetts böra begränsas till sådana tidningar, som utkommer med minst detta antal nummer per kalenderår. När det emellertid kan förekomma, att försändning som kommissionärskorsband bör kunna medges även i vissa andra fall, har generalpoststyrelsen ansetts böra få befogenhet att efter prövning i särskilt fall medge befordran som kommissionärskorsband jämväl av tidning, som utkommer mindre ofta än tolv gånger om året.

Reglerna för användningen av oadresserade utgivarkorsband har ansetts böra intagas i Kungl. Maj:ts tillämpningskungörelse.

4 §

Maximivikten för en som utgivarkorsband eller kommissionärskorsband befordrad försändelse föreslås skola sänkas från 25 till 20 kg i överensstämmelse med vad som numera gäller för inrikes paket.

5 §

Bestämmelserna om befordringsavgifternas storlek har av praktiska skäl ansetts böra överföras till en bilaga. I jämförelse med det avgiftssystem, som föreslogs av tidningsförordningsutredningen, torde det här föreslagna avgiftssystemet bli avsevärt lättare att tillämpa såväl för tidningarna som

för postanstalterna. De faktorer, som erfordras för att avgiften skall kunna beräknas i de olika fallen, nämligen antal utdelningskort, antal tidnings-exemplar samt vikten av tidningsexemplaren, torde utan svårighet kunna fastställas. Antalet utdelningskort och tidningsexemplar uppges av tidnings-utgivaren samt kontrolleras av inlämningspostanstalten; vikten av tidnings-exemplaren fastställs av inlämningspostanstalten genom vägning eller be-räkning. Av praktiska skäl har den i nuvarande förordning gällande be-stämmelsen om att avgift alltid skall utgå för minst 2 kg utgivarkorsband slopats. Den föreslagna taxan för inslagning av tidningsexemplar överens-stämmer i huvudsak med tidningsförordningsutredningens förslag till över-gångstaxa för tidningsinslagning. Med hänsyn till kostnadsökningarna för postverket under åren 1959—1961 har avgifterna i denna taxa i motsva-rande mån höjts.

6 §

Denna bestämmelse motsvarar § 11 mom. 3 i nuvarande förordning.

Bestämmelsen i den nuvarande förordningens 11 § mom. 5 har med hän-syn till stadgande i 9 § ansetts kunna utgå.

7 §

I denna paragraf, som motsvaras av § 13 i den nuvarande förordningen, lämnas generalpoststyrelsen ett generellt bemyndigande att i de fall då över-enskommelse träffas mellan postverket och tidningsföretag om speciella åtgärder för tidnings postbehandling uttaga särskild ersättning för de så-lunda vidtagna åtgärderna. Denna ersättning är i första hand avsedd att ifrågakomma i vissa fall, när tidning begär brådskande befordran, extra ut-delning, utdelning på söndagar, inlämning på nattid eller andra prestationer, som avviker från det normala.

Ersättningen för utgivande av sådant särskilt tillägg till tidningstaxan, som generalpoststyrelsen enligt överenskommelse utger utöver de vanliga, periodiskt utkommande tilläggen till taxan, har ansetts böra fastställas av generalpoststyrelsen (jämför anm. till 2 §).

Enär de i förordningen stadgade viktavgifterna är enhetsavgifter, som utgår med samma belopp oavsett befodringssträckans längd, är det icke avsett att tidningarnas egna transportprestationer skall kunna påverka storleken av dessa avgifter. Om exempelvis en tidning gör en deltransport av en del av tidningens postbefordrade upplaga, kan den därför ej påräkna motsvarande restitution av postavgifterna för dessa tidningsexemplar.

8 §

Avgiften för tidningsbilagor är av förhållandevis ringa ekonomisk bety-delse. Den inbringar omkring 0,5 mkr per år. Med hänsyn härtill torde be-slutanderätten ifråga om denna avgift kunna delegeras till Kungl. Maj:t.

Övergångsbestämmelserna

Den föreslagna övergångsanordningen är avsedd att tills vidare användas av de tidningar, som f. n. har sin postdistribution i huvudsak baserad på postabonnemang. Några nämnvärda omställningssvårigheter torde icke förekomma för tidningar, som utkommer mindre ofta än två gånger i veckan, eller vars postabonnerade upplaga understiger 1 000 exemplar. Efter prövning i varje särskilt fall bör emellertid undantagsvis även sådana tidningar få använda sig av övergångsanordningen om särskilt stora svårigheter anses uppstå vid övergången från de nuvarande postabonnemangen.

Inslagning av tidningsexemplar genom postverkets försorg är avsedd att få ske tills vidare för sådana tidningar, som nu nämnts och vilkas inslagning under 1961 ombesörjts av postverket. Hinder möter ej att tidning av detta slag under denna period själv ombesörjer abonnemangsbokföringen men överlämnar inslagningen av tidningsexemplaren till postverket.

Det har ansetts, att inslagningen av tidningsexemplaren i princip skall tillkomma tidningarna och endast övergångsvis ske genom postverkets försorg. Det är ej avsett att tidning, vars inslagning under år 1961 icke ombesörjes av postverket, sedermera skall kunna få inslagningen utförd genom postverkets försorg.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga förenämnda förslag till postal tidningsförordning.

2. Paketportot

Generalpoststyrelsen

Järnvägsstyrelsen har informerat generalpoststyrelsen om att den har för avsikt att höja avgifterna för befordran av paketgods med statens järnvägar. I samband därmed har järnvägsstyrelsen framhållit, att det är synnerligen önskvärt att postverkets paketportot på lämpligt sätt anpassas efter den avgiftsnivå, som kommer att gälla för statens järnvägars paketgods, då i annat fall en icke önskvärd rubbning i förhållandet mellan paketgods och postpaket skulle bli följden.

Generalpoststyrelsen är medveten om att det från allmän synpunkt kan vara lämpligt, att eventuella ändringar av statens järnvägars och postverkets motsvarande befordringsavgifter träder i kraft vid samma tidpunkt, så att icke temporärt under en kortare tidsperiod av tillfälligt eftersläpande anpassning till en ny kostnadsnivå från ettdera hållet en icke rationell överflyttning av pakettrafik äger rum. Styrelsen vill därmed icke ha sagt att nuvarande taxerelationer mellan postpaket och paketgods från allmän rationell synpunkt är de lämpligaste utan anser, att denna fråga fordrar ytterligare överväganden.

Postverkets transportapparat är organiserad för befordran och hantering av i första hand mindre försändelser. Det är därför rationellt att postverket genom avgiftspolitiska och andra åtgärder tillföres främst lättare paket. Den nu gällande avgiftsskalan har en konstruktion, som gynnar en sådan utveckling. Sålunda är avgifterna för postpaket upp till 7 kg i förhållande till statens järnvägars paketgodstaxa förmånligare för kunden än avgifterna för postpaket i de högre viktgrupperna.

Vid en nyligen företagen undersökning av kostnader och intäkter i postpaketrörelsen har det visat sig, att rörelsen med nuvarande avgifter ger postverket intäkter, som icke oväsentligt överstiger de av rörelsen förorsakade kostnaderna. Med hänsyn till postpaketrörelsens ekonomiska bärighet finnes sålunda f. n. icke några direkta skäl att höja paketavgifterna.

För att icke de av järnvägsstyrelsen bebadade avgiftshöjningarna skall medföra en sådan ändring av konkurrensförhållandet mellan paketgods och postpaket, att den nuvarande fördelningen av lätta och tunga paket mellan de båda trafikföretagen rubbas, är emellertid generalpoststyrelsen beredd att föreslå vissa justeringar av befordringsavgifterna för postpaket vägande över 3 kg. En höjning enligt angivna förslag torde kunna genomföras utan större men för postverkets paketrörelse.

De av generalpoststyrelsen föreslagna höjningarna av befordringsavgifterna för postpaket beräknas ge postverket en inkomstökning om ca 2 mkr per år.

Innebörden av generalpoststyrelsens förslag rörande höjning av paketportot framgår av följande sammanställning, vari även intagits nuvarande portosatser samt de av departementschefen föreslagna nya avgifterna.

Vikt högst kg	Nuvarande avgift kr	Generalpoststyrelsens förslag		Departementschefens förslag	
		Avgift kr	Höjning kr	Avgift kr	Höjning kr
1.....	1,40	1,40	—	1,70	0,30
3.....	1,70	1,70	—	2,00	0,30
5.....	2,00	2,30	0,30	2,50	0,50
7.....	3,50	4,00	0,50	4,50	1,00
10.....	5,00	6,00	1,00	6,00	1,00
15.....	7,50	8,50	1,00	8,50	1,00
20.....	10,00	11,00	1,00	11,00	1,00

Departementschefen

Vid anmälan i årets statsverksproposition av fråga om upptagande på riksstaten för budgetåret 1961/62 av underskott å statens järnvägars fond (bil. 17) förutsatte jag, att järnvägsstyrelsen skulle genomföra vissa taxehöjningar för paket-, express-, ilstykke- och fraktstykkegods i syfte att nedbringa underskottet. Jag uttalade vidare, att en höjning av statens järnvägars ifrågavarande taxor syntes bära samordnas med en höjning enligt vissa

grunder av taxan för postpaket. En sådan höjning kunde beräknas tillföra postverket en merintäkt av inemot 10 mkr. Frågan om postpakettaxan förutsattes senare under vårsessionen skola underställas riksdagens prövning.

Järnvägsstyrelsen har anmält, att avgifterna för befordran av paketgods med statens järnvägar avses skola höjas med 30 öre i de båda lägsta viktsklasserna, med 50 öre i den följande viktsklassen samt med 1 kr i övriga viktsklasser. Jag förordar — med frångående av generalpoststyrelsens förslag — att paketportot vid postverket höjes i motsvarande mån. Detta innebär en ökning av paketportot med i genomsnitt ca 20 %. Inkomstökningen för postverket genom dessa höjningar kan beräknas till inemot 10 mkr. De nya avgifterna synes böra tillämpas från den 1 juni 1961, då även SJ:s taxehöjning avses skola träda i kraft.

Med anledning av att generalpoststyrelsen såsom motiv mot en höjning av paketavgifterna åberopat, att paketrörelsen f. n. bär sina kostnader, vill jag framhålla, att så länge tidningsrörelsen ej täcker sina merkostnader och än mindre lämnar något bidrag till postverkets gemensamma kostnader måste av övriga rörelsegrenar — bl. a. paketrörelsen — uttagas mer än vad som svarar mot en mera normal kostnadsfördelning.

Vad beträffar postverkets ekonomi vill jag framhålla att rörelseresultatet i mycket hög grad påverkas av öknings i lönekostnaderna. Varje procents lönehöjning ökar sålunda postverkets löneutgifter med ca 3 mkr för helt år.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta att postbefordringsavgifterna för paket skall från och med den 1 juni 1961 utgå med belopp, som förordats av mig i det föregående.

3. Rabatt å postavgifter

Generalpoststyrelsen

Generalpoststyrelsen föreslår att styrelsen bemyndigas att — när överenskommelse kan träffas med avsändare om särskilda anordningar för att underlätta försändelsernas postbehandling — medgiva sådan nedsättning av postavgiften, som kan anses vara av behovet påkallad och förenlig med postverkets ekonomiska intresse. Bemyndigandet bör meddelas i form av ett tillägg till kungörelsen den 11 maj 1951 (nr 248) angående postavgifterna m. m. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Postverkets allmänna ekonomiska målsättning är att verket skall ställa sina tjänster till samhällets förfogande till det lägsta pris, som är förenligt med verkets ställning som affärsverk. Ofrånkomliga utgiftstegringar bör enligt styrelsens mening i första hand mötas med andra åtgärder än portohöjningar, och en stabil portonivå bör eftersträvas. De åtgärder, som därvid har den största betydelsen, är dels rationaliseringsverksamheten, dels åtgärder för att öka postverkets rörelseunderlag.

Vid sina strävanden att värva ny och lönande trafik till postverket har styrelsen att med postverkets service och avgifter som argument tävla med andra distributionsföretag och andra distributionsformer. Visserligen har postverket lagfäst ensamrätt på befordran av tillslutna brev och öppna försändelser innehållande helt eller delvis skrivna meddelanden, men en mycket stor sektor av det distributionsområde, inom vilket postverket erbjuder sina tjänster, är fri för konkurrens. Således faller exempelvis varuprov, varukorsband samt flertalet trycksaker och affärshandlingar utanför postmonopolet. Vidare anses varje befordran som ombesörjes av avsändaren själv eller genom en i hans tjänst anställd eller för visst tillfälle anlita person — även när fråga är om eljest monopolskyddade försändelser — vara tillåten.

Särskilt i fråga om lokala försändelser, som distribueras i större mängd och i stark koncentration inom utdelningsområdet, förekommer enskild utdelning. Antingen sker detta i avsändarens egen regi eller också — när fråga är om försändelser, som icke omfattas av postmonopolet — genom anlitan av enskilda distributionsföretag, som inom sitt lokala verksamhetsområde erbjuder avsändaren en lägre distributionsavgift än motsvarande postavgift. Härvid har det konkurrerande företaget fördelen av att behöva kalkylera endast med de lägre utdelningskostnader, som uppstår vid utdelning inom ett tätbebyggt samhälle eller inom tätbebyggda delar av ett samhälle. Ifråga om övriga distributionsområden deltar företaget ej i konkurrensen. Postverket däremot åtar sig utdelning inom landets alla delar och det mot ett enhetsporto, som är så konstruerat, att överskottet på den lönande rörelsen i tätorterna skall bidra till täckandet av kostnaderna för den många gånger icke självbärande rörelsen i glesbygden. Det skulle givetvis få svåra återverkningar på postverkets ekonomi, om den observerade tendensen att lämna den lönsamma distributionen till enskilda distributionsföretag och den mindre lönsamma till postverket finge fortsätta utan motåtgärder från postverkets sida. Av den anledningen gjorde generalpoststyrelsen den 22 december 1954 framställning till Kungl. Maj:t om rätt att medge avgiftsnedsättning beträffande korsband av lokal karaktär. Framställningen bifölls av 1955 års riksdag (prop. 80, BevU 19, Rskr 131) och styrelsens befogenhet att medge avgiftsnedsättning kom till uttryck genom en ändring till 6 § i kungl. kungörelsen den 11 maj 1951 (nr 248) angående postavgifterna m. m.

Utvecklingen inom den moderna kontorstekniken har på ett sätt gjort storföretagen mer benägna att utnyttja postverkets tjänster. Genom tillkomsten av nya rationella databehandlingsmaskiner med stor kapacitet har kontorsarbetet inom riksomfattande företag utvecklats mot centralisering. Detta innebär, att många handlingar, som hittills producerats lokalt och ibland distribuerats genom det lokala företagets egen försorg, numera med fördel skulle kunna produceras vid företagets huvudkontor och distribueras därifrån direkt till mottagarna, förutsatt att distributionskostnaderna icke gör en dylik omläggning oekonomisk för vederbörande företag. När det

gäller försändelser av här angivet slag kan lämpligt avvägda rabatter användas icke blott för att tillföra postverket ny trafik, utan även för att åt postverket vinna fördelar från arbetssynpunkt. Man behöver här bara erinra om de möjligheter till att ersätta manuell bearbetning med maskinell behandling, som den moderna kontorsautomatiseringen erbjuder och framgent torde komma att erbjuda i allt större omfattning. Avsändare, som har sitt adressmaterial samlat på hålkort, tape eller liknande media, kan i vissa fall åta sig att koda adressuppgifterna på sådant sätt, att dessa före adresspåtryckningen på försändelserna kan sorteras i postanstaltsordning eller på annat för postbehandlingen lämpligt sätt, med stora arbetsbesparingar för postverket som följd. Andra fördelar som på detta sätt kan erhållas är, att avsändaren förbinder sig att avlämna massförsändelser på för postverket lämpliga tider och medger, att försändelsernas postbehandling vid behov får något uppskjutas. Avsändaren är givetvis icke villig att utföra de arbetsmoment, som är önskvärda från postverkets synpunkt, eller rätta sig efter postverkets speciella önskemål om inlämnings- och postbehandlingstider, med mindre någon reducering av postavgifterna erhålles i gengäld. Det kan här nämnas, att generalpoststyrelsen redan erhållit erbjudanden från företag med långt driven kontorsautomatik och periodvis återkommande stor postinlämning om viss försortering av företagets postförsändelser. Då styrelsen emellertid f. n. saknar befogenhet att medge den nedsättning av postavgifterna, som är en förutsättning för att överenskomelse skall kunna träffas, har de lämnade erbjudandena hittills måst lämnas obeaktade.

Vid tillämpningen av den begränsade befogenhet att lämna rabatt på postavgifter, som generalpoststyrelsen redan har enligt nämnda kungörelse, uppställer styrelsen som villkor för att rabatt skall erhållas, att ifrågavarande försändelser erbjuder postverket särskilda förmåner från arbets- och kostnadssynpunkt. Ett visst mått av sådana förmåner måste uppfyllas för att rabatt överhuvudtaget skall komma ifråga. Om detta minimimått avsevärt överskrides, lämnas en något högre nedsättning av postavgiften. Genom en dylik anpassning till förhållandena i det enskilda fallet kan styrelsen utnyttja rabatteringsinstrumentet på ett för postverket ekonomiskt gynnsamt sätt. Befogenheten att lämna rabatt är emellertid f. n. i hög grad begränsad, och avser endast *korsbandsförsändelser* och endast *lokal utdelning*. Det har vid tillämpning av denna befogenhet visat sig, att motsvarande fördelar för postverket av ekonomisk och praktisk art skulle kunna vinnas även i fråga om andra försändelseslag än korsband och även vid annan distribution än den rent lokala. För att postverket skall stå rustat att på affärsmässig basis ta upp konkurrensen om bl. a. de massförsändelser av olika slag, som tillkommer genom den moderna kontorstekniken, och vara i stånd att träffa avtal med avsändare om bl. a. maskinell förarbetning av försändelser i fråga om sortering och liknande åtgärder, anser generalpoststyrelsen det angeläget att styrelsens befogenhet att från fall till fall medge av förhållandena påkallad rabatt på postavgifter bör utvidgas.

Generalpoststyrelsen har från *Postutredningen 1956* inhämtat, att utredningen för sin del icke har något att erinra mot styrelsens här redovisade förslag till ökade befogenheter.

Departementschefen

Efter beslut av 1955 års riksdag erhöll generalpoststyrelsen bemyndigande att i vissa fall medge nedsättning av postavgifter för korsband av lokal karaktär. I nu föreliggande framställning begär styrelsen, att detta bemyndigande skall utvidgas till att omfatta även andra försändelser än korsband och även annan distribution än den rent lokala. Enligt förslaget skall sådan nedsättning kunna tillämpas, när överenskommelse kan träffas med avsändaren om särskilda anordningar för att underlätta försändelsernas postbehandling. Styrelsen har härvidlag pekat på de möjligheter, som föreligger för större företag med långt driven kontorsrationalisering att exempelvis sortera försändelserna på olika postanstalter och därmed bereda postverket arbetsbesparing. Vidare har angivits möjligheter att utjämna variationer i postverkets arbetsbelastning genom att avsändare av massförsändelser förbinder sig att avlämna desamma på tider, som är lämpliga för postverket, eller medger att postbehandlingen av försändelserna vid behov får något uppskjutas. Enligt styrelsens uppfattning skulle möjligheter för postverket att erbjuda rabatter i dylika fall även kunna tillföra verket ny trafik.

Enligt min mening har generalpoststyrelsen anfört vägande skäl för sitt förslag om vidgade rabatteringsmöjligheter. Jag tillstyrker därför detsamma och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med generalpoststyrelsens förslag utfärda bestämmelser rörande rätt för styrelsen att medgiva nedsättning av postavgifter.

Till vad föredragande departementschefen under punkterna 1—3 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Folke Görz